

A menekülő

Amikor Szűcs Gerzson tanító megpillantja a pékséget, a bejáratánál ülő honvédkabátos alak tűnik fel neki először. Hátát a házfalnak támasztja. Nem ritka dolog ez. A leszerelt bakák göncei a szegényeknél kötnek ki. Azok aztán jönnek ide koldulni. Ha fillért nem is kapnak, egy darabka kenyéret törnek nekik. Hátha a túlvilágon ezt majd beszámítják.

Ennek a mostaninak viszont természetellenesen szét van tárva a lába. Feje pedig a mellébe fűrődik. Halott. Amikor a lövést kapta, még egyenesen ült. A falon lévő vérfolt mutatja, hol volt akkor a fej. Gyakori látvány, mióta Nyárliget a frontvonalba került. Jöttek az oroszok, aztán megint a németek, majd az oroszok és a románok végleg kiverték őket. Végleg? Van, aki szerint most jön a nagy fordulat. A csodafegyver. Hiszik sokan. Meg kételkednek is benne. Mindig attól függ, a hangadók milyen véleményen vannak. A többi csatlakozik hozzájuk. Amúgy az emberek inkább csak otthon találkoznának egymással. És sötétedés után kijárási tilalom is van. Viszont kibírhatatlan a bizonytalanság. Előbb-utóbb mindenki felkekedik megtudni élnék-e szerettei, rokonai. Vagy elmegy kenyérért. A nagy gabonarakartárakat azonnal lefoglalták a hadseregek, a kisebb sütődéknek viszont van még tartalékuk. A legtöbb a Sztankov pékségnek. (A deportálásra számító zsidó pékek is nekik adták el a készletüket.) Atanasiu őrnagy, román századparancsnok itt rendezte be szállását. Ez is jól jött Sztankovéknek. Bár etetniük kell a román tiszteket, az ittlétük védelmet biztosít. A többi román ellen. Atanasiu szimpátiáját azzal nyerték el, hogy ők is ortodox keresztények. Bár az ortodoxok ortodoxokat is bőven gyilkolnak (például a dicső román „armata” Ukrajnában), ha a helyzet úgy hozza és megengedi, vagy pláne hasznos, összetartanak a bizánci rítus követői.

Sztankovék amúgy is igyekeznek a mindenkori hatalom kezét elnyerni. A háború alatt évente kétszáz vekni kenyéret adományoztak a szemben lévő huszárlaktanyának, és Horthy nevenapján nemzeti színű zászlóval díszítették a kirakatot. Mivel Nyárliget vezetői a macedónokat nem tudták hová tenni, a velük tényleg közeli rokonságban álló bolgárokhoz sorolták őket. (Tíz bolgárkertész család él Nyárligeten.) A bolgárok pedig a tengelyhatalmak szövetségesei voltak. Ezért és a kenyérfelajánlás miatt a Sztankov családot békén hagyták.

A pult előtt román katona álldogál. Szuronyos puskáját markolva felügyeli a kiszolgálást. Román katonákat Nyárligeten először '19 nyarán láttak. Amikor azok az antant és a Horthy-féle nemzeti hadsereg tudtával és beleegyezésével elűzték a városhoz a tanácsköztársaság hadseregét. A város lakossága ujjongva fogadta az idegeneket, akik azonnal hozzákezdtek Nyárliget módszeres kirablásához. Elvitték a gyárak berendezését, a városháza, a megyeháza bútorzatát, az iskolák felszerelését. És sok magánházat is kifosztottak. Sokan már a vörösöket kívánták vissza,

mikor végre kivonultak. Azóta a románokkal elválaszthatatlanul összeforrott a rablás fogalma. '44 októberében újra bevonultak. De csak úgy tessék-lássék kezdtek fosztogatni. Az emberek szerint az oroszoktól tartottak. Akik a gazdagabb kerületeket szállták meg.

Négyen állnak Szűcs Gerzson előtt. Lassan halad a sor. Nem a válogatás miatt, mert egyfajta árucikk van mindösszesen. Félkilós rozsvekni. A gond az árral és a fizetőeszközzel van. Fix ár nincs. Mindenkitől annyit kér az eladó, amennyit akar. Gátlástalanul kiszipolyozhat éhező szerencsétleneket és kedvezhet ismerősöknek. De akik kedvezményes árat fizetnek, azok is ötször annyit, mint a front megérkezte előtt. Legalábbis, ha pengőjük van. Ha dollárjuk, akkor jobban járnak. A német birodalmi márka meg bizonytalan. Egyesek jól beszámítják, mások látni sem akarják. Ki hogyan vélekedik a jövőről. Az arany a legjobb. Vagy más nemesfém. De élelemre lehet cserélni cipőt, zakót, evőeszközt, porcelánszervizt és horgolt terítőt. Ami aztán rögtön áruvá válik. És csereberélnek élelmiszereket is. Zsirt lisztre, lisztet olajra, olajat tengeridarára. Termelés, jövedelem nincs, a csencselésből szeretne mindenki megélni. Élni.

Végre Szűcs Gerzsonra kerül a sor. A tanító lehúzza ujjáról a jegygyűrűt. Remegő kézzel adja át.

Sztankov Bogdán, a cégalapító-tulajdonos alaposan szemügyre veszi, mintha hamisításra lehetne számítani. Ez a megaláztatás már hergeli Szűcsöt. A pék nyomogatja, karcolja a fémet, és szájába is veszi. Megharapja. Ahogy régen tették az aranypénzzel. A mostani nem nyomódik össze a foga alatt, de hát ez csak színjáték, valódi arany az, mindenki tudja. Sztankov két kenyeret dob vevője elé.

– Ennyit? Legalább ötöt adjál!

Sztankov erre mosolyogva visszaveszi az egyik veknit.

– A kurva mindenét a... – kezdi Szűcs, mire az eladó hatalmas kést ragad. Döfésre készen tartja maga elé. De nem az embert vágja meg vele, csak a kenyeret. Leszel belőle egy jókora darabot.

– Ennyit kapsz. Ha pofázol, még ennyit sem.

– Vissza a gyűrűt!

– Nem adom. Tűnés innen!

Szűcs megragadja a pék gallérját, és annál fogva felemeli a kis öregembert, aki ijedtében elejti a kést és nyöszörögni kezd. Bordaszaggatóan csattan Szűcs Gerzson hátán a puskatus. Levegőért kapkodva hátrálni kezd, mire a román katona a bokájába rúg. Eldől. Már a földön jajgat, mikor a puskatus a halántékába csapódik. Elveszti eszméletét.

A fejfájás az első, amit a magához térő tanító érez. A második pedig valami földöntúli illat. Nyújtózik, a testét rázza, fejét vizsgálva. Nem az öt gyakran kínzó, a homloktól a vállak felé sugárzó fejfájást érzi, nem a fej belső tartalma sajog, hanem a koponyacsonton gyűlik meg a fájdalom, kiadva a puskatus nyomát. Kísérletezget, milyen testtartásban a legenyhébb. És közben csorog a nyála. A pékség udvarán, egy naspolyafa alatti sarokban ülnek. Hárman. Nincsenek megkötözve. Előttük egy tepsiben lévő parázs fölött nyársakat forgat az egyik segéd. Érthetetlen nyelven értekezik a sütés módjáról az öreg Sztankovval, aztán Szűcsék felé fordul:

– Nektek ebből nem jut fiúk, hiába nézitek! – s nem tudni, ez bosszantás-e, vagy inkább sajnálja őket.

– Kebabcsicsát készít – mondja a tanítótól jobbra gubbasztó alak. – Azt a románok micsnek hívják. Olyan, mint a fasírt. Csak még attól is jobb.

A tanító csodálkozva néz végig a férfin: román uniformis van rajta.

– Ki akarnak készíteni minket – mondja a civil ruhás, aki tőle balra kucorog. – Nem adnak enni, de mutatják az ételt, hadd csöpögjön a nyálunk. Aztán jön a ducsecs. Ez a kedvenc időtöltésük. Nőket most nem erőszakolnak meg csoportosan, mint tették '19-ben, hanem a ducsecs lesz az est fénypontja. Idejön az egész vezérkar, meglátja.

– Mi a fene az a ducsecs?

Az egyenruhás adja meg a választ:

– A ducsecs az dou zeci, vagyis huszonöt. Ennyit szoktak a magyarokra veretni. Azokra, akik fosztogattak, vagy akik nem hagyták, hogy ők fosztogassanak.

– Honnan tudod ezt, cimbora?

– Hogyne tudnám! Látom, mi történik. És értem, miről beszélnek.

– Miért vagy román egyenruhában?

– Mert besoroztak. Brassói vagyok. Persze a románok tudják, hogy az ő ügyükért nem szívesen harcolok. Ezért kibasznak velem, ahol csak tudnak. Árnycsészeket pucolatnak velem. Meg én foglak titeket megkorbácsolni.

Erre nagyot nyel mind a két civil ruhás.

– És ez a korbácsolás mikor lesz?

– Nem tudom. De még ma, az biztos.

– Fájni fog?

– Lehet úgy is, hogy kevésbé fájjon, csak hogy megnézik, mennyire kékül be a hátatok. Ha nem eléggé, engem korbácsolnak meg. Így aztán nem foglak kímélni titeket. De túlélitek. Legalábbis remélem. Eddig egy volt, aki meghalt utána.

– Hányból? Hányat fektettek deresre előtted?

– Ki tudná pontosan megmondani? Vagy ötvenet biztosan.

– És utána elengednek minket?

– Nem hiszem. Maradtok túsznak. Ha valaki megölne egy román katonát, kivégeznek titeket bosszúból. Így szokták csinálni. De ne féljete, a nép tudja ezt, és nem lázad. Bár Csengerben egy bukaresti tizedesnek elvágta a torkát. Azóta szednek túsokat.

A brassói magyar ember meglengeti az orgonaágot. (A legvastagabbat vágta le a bokorról.) Aztán a levegőt kezdi ütögetni vele. A románoknak tetszik. Értük van az egész, hogy elhiggyék, komolyan veszi a végrehajtó a feladatát. A deres most egy dikó. A tornácon szoktak ilyet tartani, májusban jó ezen elszenderedni, pipázgatás, madárfüttyhallgatás közben. A szerencsétlen civil most hason fekszik, végtagjai a dikó egy-egy lábához vannak kötve. Meghúzták alaposan a köteleket. Jajgat a férfi.

Az első botütés után csend. Az lehet, hogy a kétféle, a már meglevő és az újonnan érkező fájdalom összezapott, s míg az erősebb fölénybe kerül, vagy a másikat magába szívva gyötri már a testet, van egy kis csodálkozásra, várakozásra alkalmas holtidő. Ennek letelte után visít már az elítélt. Meg könyörög, esküdzik, hogy ártatlan. És bevizel.

Minden ütés más. Van tompa, csattanós, pergős, puffanós, széteső és recse-nős. Az áldozat elharapja nyelvét, vért köp, de eltömődik a szája, hinni lehet, megfullad a ki nem ordított fájdalomtól. A háta is merő vér. Csak egy újabb pálcabecsapódáskor látni a megkínzott bőrt. A bakó feje lucskos, szeme vérben és verítékben úszik. Iszonyat az arca, épp, mint a másiké. És ez a végtelen részvét még gyorsabb ütlegelésre ösztönzi: csak legyen már túl rajta minél hamarabb.

Az utolsó lesújtás előtt mégis szünetet tart. Két kézzel fogja meg az orgonaágat.

És ekkor kicsapódik a kapu. Ionescu ezredes, a nyárligeti román erők főparancsnoka érkezik meg. Fején mirtuszkoszorú. Ölében Kati Wunderbar, az úri kupleráj első számú prostituáltja. Elsőáldozós ruhában. A tiszt a teraszlépcsőre állítja a nőt, letérdel elé, és egy Guilelm Şorban-dalra rágyújtva nyújt neki szerenád-ot. Balogh Béni, a Korona cigányprímása kíséri.

A városi cigányzenészek is alkalmazkodó népség. Aki fizet, annak húzzák. (Húzták – igaz könnyezve – az egy hétig tartó nyárligeti nyilasuralom vezéreinek, miközben a kálmánházi határban már állt a cigánygettó. A nyilasok pedig fizettek. Bőkezűen. Jutott a megdézsmált zsidóvagyontól.) És minden melódiát ismernek. Ha mégsem, egy elfütyölés után megtanulják.

A Sztankovékhoz beszállásolt románok üvöltve fejezik ki a Ionescu előadása iránti elragadtatásukat. Rohannak gratulálni az álmátkapárnak.

Szűcs Gerzson pedig rádöbben: ennél alkalmasabb pillanat nem lehet a szökésre.

A Serház utca sarkáig tart a veszélyes aktus végrehajtásának mindent kitöltő izgalma. Itt éri utol a fájdalom. Ahányszor a járda aszfaltjához nyomódik a sarka, annyiszor lobban egyet a puskatus helye a fején. Pihennie kell. Vizet enged magának a nyomós kútból, lehűti tarkóját. Ez használ. A hideg fémszerkezethez nyomja a halántékát. De ennek az lesz a következménye, hogy a lövedék csattanását a kűtfenjen robbanásként érzékeli. És erre jön a felismerés, hogy üldözik. Már látja is a pisztoly torkolatüzét, s egy pillanatra rá hallja a durranást, majd érzi, ahogy belemar valami a vállába. Futnia kell. A Szilva utca felé. Itt egy teherautó roncsait találja. Elkezdtek a használható darabok leszerelését. Égett olaj szagát érezni még a macskakövekből is. Újabb lövés, melynek következtében csörögni kezd a fémroncs. Ott belül mintha egy páncélsisak pörögne. Az Apponyi utcán lefordul a Hatzel tér felé. Három golyó süvít el mellette. Nem veszi észre, hogy segítségért kiált, s azt sem, hogy az ablakban kuksolók a hátsó szobákba menekülnek. A baptista templom kidőlt tornya, az ócskapiac bombabecsapódástól egymásra halmozódott standjai csupán kétes menedéket nyújthatnak. Mégis úgy érzi, valahol meg kell bújni, mert nem bírja sokáig a futást. És ekkor a másik irányból is dörrenés hallatszik. Ez nem pisztolyból, hanem egyes lövésre állított orosz dobtárasból származik. Nincs rá válasz. Üldözője tehát meghunyászkodott. A tanító vár, hátha róla egyszerűen elfelejtkeznek, de a valóság nem a vágyakhoz igazodik. A piac nyitott szennyvízcsatornájából kidugja fejét egy fiatal orosz katona. Nyakában fegyverrel, mosolyogva integet neki. Szűcs Gerzson feláll. Az órájára mutat, s indulna az ellenkező irányba, ahonnan az előbb menekült, de a másik arca elkomorul. Ujja a ravasza csúszik. Nincs más választás, engedelmeskedni kell neki.

A katona egy tekintélyt sugárzó polgári villa udvarára tereli a tanítót. Kiált a felcsernek, aki megnézi Szűcs vállán a sérülést, és csak legyint, hogy nincs mit foglalkozni vele. A két orosz veszekedni kezd. Végül a felcser egy többször mosott, szakadozó gézszalagot dob a sebesültnek, és köpködve elmegy. A sérülés valóban nem tűnik súlyosnak, csontot nem, sőt húst is alig ért a pisztolygolyó, de tudnivaló, hogy ruhaszöveggel keveredő lőpor mérgezést okozhat. Szűcs Gerzson ezért elmegy az udvar közepén lévő kerti csaphoz és lemossa a sebet, csak aztán kötözi be. Lassan. Végül hármat számol, és kerülve kísérőjével a szemkontaktust, elindul a kijáráshoz. Gond nélkül eljut odáig, onnan viszont káromkodva visszarugdossák. Hiába magyarázná bőszén a maga sem tudja mit, az örök nevetnek rajta.

Délre megtelik az udvar. Van a behozottak között néhány ismerős. A többség tizenhat-tizennyolc éves fiú. Néhányan levente ruhában. Ugyanis az orosz városparancsnok kihirdette, vagy minden rendőr, katona és levente jelentkezik a városházán, ahol megkapja a felszabadító hadsereg érdekében végzendő feladatát, vagy másnaptól kezdve likvidálandó ellenségnek lesz minősítve. Az utcán elfogott civileknek azt mondták: „csak kis munka, málenkaja rabota”. De a magyarok úgy értették: „málenkij robot”.

Bár október vége van, nincs hideg, a rabok a földön ülve csoportokba rendeződnek, így vitatják meg a kilátásokat. Melyek a legkülönbözőbbek. Egyesek szerint tényleg rendfenntartó munkára fogják őket használni az oroszok. Ami nem rossz dolog, mert ha mást nem is, ennivalót nyilván kapnak. Mások szerint az oroszokhoz átállt Dálnoki Miklós Béla altábornagy akar németellenes hadsereget szervezni, ami fontos érdeke a nemzetnek, mert így megtarthatunk valamit Erdélyből. Van, aki úgy gondolja, a frontvonalba visznek mindenkit lövészárkot ásni, aknát szedni, vagy Szibériába, hogy bányában dögöljenek meg. A legpesszimistább szerint egy Moszkva melletti titkos intézetben át fogják operálni a foglyok agyát, hogy elfelejtsenek magyarul. Aztán megtanítják őket oroszul, és visszajöve ők lesznek a Szovjet legfőbb janicsártámogatói. Mert persze a vörösök végső célja az, hogy a magyar népet és Magyarországot megszüntessék, beolvasszák a bolsevik birodalomba.

Takács Imre, a Clevelandban felnőtt elemi iskolai hittanár, Szűcs Gerzson kollégája, a kezében lévő konzervet igyekszik felbontani egy szeggel. A dobozon egy-másba fűzött vörös zászló és amerikai lobogó. Fölötte: „Together for the victory!”

– Mi van benne? – kérdezi Szűcs, és az angol szövegre mutat.

– Ez azt jelenti: „Együtt a győzelemért!” Amerikai élelmiszersegély a szovjeteknek. Egyébként... – és ekkor végre felnyílik a fémlap – ...spagetti. Sajtos spagetti. Nem rossz. Csak hideg – s a spagettiszálakat egyenként szívni kezdi Takács.

– Az enyém orosz darált marhahús. Jó. Csak nincs benne fűszer.

– Az aligha marhahús.

– Te tudsz oroszul is?

– Nem. De nézd ezt a képet! Ez inkább rénszarvas.

A tanító elkedvetlenedve forgatja szájában az ételt.

– Cserélj velem, Gerzson! Még úgysem ettem rénszarvast.

– Ha gondolod... Köszönöm.

– Margónál, gondolom, jobbat ettél.
 Szűcs leteszi a megszerzett spagettikonzervet. Aztán fenyegetően meglengeti:
 – Mindjárt a fejedhez vágom! Jobbkor elő sem jöhettél volna ezzel.
 – Ugyan már, mindenki tudja!
 – A feleségem nem.
 – Az lehet. Tényleg így szokott lenni. A feleséghez jut el utoljára a hír. Vagy csak úgy tesz, mintha nem lenne róla tudomása. Ez is egy taktika. Várni, hogy elmúljon a férj bolondériája.
 – Az a dolog Margóval... annak már vége. Nem volt komoly. Megbotlottam. Mindenkiel megesik.
 – Egyházi iskolák igazgatónője meg tanítója gyakran összeszűrik a levelet? Persze, lehet, hogy igazad van. Ha belegondolok... Csak, mondjuk, vigyázni kell, mivel bonyolódik viszonyba az ember, mert szegény Margó már elmeorvoshoz jár.
 – Ha szépen megkérnélek, mellőznéd ezt a témát?
 – Kérlek. Bár a diákoknak is mindig azt tanítjuk: a következményeket vállalni kell. Hogy nem durvul el a beszélgetés, annak köszönhető, hogy egy orosz tiszt ordibálni kezd: „Kicsi munka! Romtakaricsas! Romtakaricsas!” És a foglyokat felterelelik egy teherautó platójára.

A jármű lassan halad. Természetes lenne, ha Szűcs minden gondolatát az töltené ki, mikor lehet leugrani és elszaladni. S ő mégis Várszegi Margót látja maga előtt.

A lutheránus templomban megtartott tanévnyitó istentiszteleten a püspök úr áhítattal áldotta meg az új iskolaévnék nekirugaszkodó diákokat: „Az Atya, a Fiú és a Szentlélek segítsen titeket!” Várszegi igazgatónő az alakuló értekezleten áhítatos komorsággal figyelmeztette a tanári kart: „A mi külön szentháromságunk a Tanterv, a Tanmenet és az Óravázlat!”

„Várszegi Margó nem nő, hanem férfi, nem tanár, hanem katonatiszt, nem iskolaigazgató, hanem laktanyaparancsnok!” – ez volt a tantestület, az iskolaszék és minden városlakó véleménye. És a nő rendre kitalált valamit, amivel rászolgált erre a hírnévre. A lányoknak megtiltotta, hogy masnit viseljenek, a fiúk csak akkor futballozhattak, ha minden gól után csináltak tíz fekvőtámaszt, nagyszünet előtt iskolatakarításra rendelte a diákokat, a kormányzó névnapján kifuttatta az egész iskolát Sóstóra díszkaput építeni. Különös volt a verési módszere is. Nem vonalzóval csapott a nebulók kezére vagy nyakába, ahogy mindig is megszokott volt, hanem a bűnösöket falhoz állította, és egy mogyoróvesszővel végigsuhintott a földön. Ug-rani kellett. De idővel elfáradtak, és vessző a bokákon csattant.

Amikor Margó először ágyba bújt Szűcs Gerzsonnal, s ötven évesen elvesztette a szüzességét, zokogni kezdett a boldogságtól. Csókolta a férfi homlokát, szemét, kezét, fenekét és lábujjait. Zokogott. Meg nevetett. Érett ez az aktus már az első találkozás óta. Kilenc év kellett, hogy valósággá váljon. Szűcs Gerzson azzal fejezte ki a félelmetes nő iránti vonzódását, hogy jelentkezett, ha el kellett vállalni egy feladatot, Margó azzal jelezte a férfi utáni vágyát, hogy a szokásosnál is szigorúbb, gorombább volt hozzá.

Aztán megtörtént, aminek meg kellett történnie, és Margó harminc év elmaradt feleségletét akarta azonnal bepótolni. Divatos ruhákat varratott magának, tette-vet-

te magát szerelme előtt, és lassan öltözött le. Ez nagyon imponált a tanítónak. Remekelt a konyhában, ha a férfi nála volt. Ez nagyon meghatotta azt. Kivételezett vele az iskolában. Ezt örömmel elfogadta a másik, úgy érezte, megszolgált. Aztán kérdezgetni kezdte a nem nála töltött időről. Ez kevésbé tetszett Szűcs Gerzsonnak. Amikor pedig már nyíltan féltékenykedett, szinte kisajátítani akarván a férfit, betelt a pohár. Mindent köszönt, és elköszönt. Margó ivott, gyógyszer vett be. Orvos kezelte.

A bujtosi téglagyárhoz gurul be a teherautó. Az üzem fala és az agyagkibányászás által keletkezett tó közötti placon áll meg. Termelés nincs. Viszont itt sorakoznak az üzemanyagszállítók. Az egyik tartályából vezeték lóg ki. A sofőr kiugrik, megszívja, és beilleszti az ő járműve tankjába. Míg a benzin folyik, rágyújt. A másik sofőr és az ő is kérnek a dohányból. Közösen pöfékelnek és köpködnek.

– Te Gerzson – löki meg Takács a tanító vállát.

– Mi van?

– Sajnálom.

– Mit?

– Nem kellett volna felhoznom ezt a Margó-dolgot.

– Ki a fenét érdekel ez most? Inkább azt nézd...

– Nem szabad más felett ítélni. Célozgatni dolgokra. Nőügyben az én lelkiismeretem sem tiszta. Nem hinnéd, de Arankával válságos időket is átélünk.

– Rendezd el magadban! Én most...

– Hát megbocsátasz testvér?

A kérdésre felfigyel az ő, és visszamegy a platóhoz. Kezébe veszi a puskáját. Szűcs suttogva szitkozódik:

– Az ég szakadna rád! Meg akartam lógni. Nem figyelt ide egy orosz sem.

– De hát meghallják, ha leugrasz, és utánad lőnek! Száz méterről is eltalálhatnak.

– Lehet. De mégis könnyebb itt meglépni, mint Szibériában.

– Ne fessd az ördögöt a falra!

Ami a tanító most lát, azt látta ma már egyszer. Amikor rálöttek a pékségből való meneküléskor. Torkolattűz. Akkor rögtön utána maró fájdalom hasított a vállába. Most nincs fájdalom. Van viszont napkitörés: mindent elvakít a kis gyufaláng keltette tűzóriás. És orkán is van, mert mikor a tanító újra látja a gyárat, az fejjel lefelé áll. Aztán, bár lángokkal körülvéve, már ismét a talpán. Majd ismét fejjel lefelé. És ez a forgás addig tart, míg Szűcs Gerzson bele nem zuhan a tóba.

Nem emlékszik rá, milyen volt a víz alatt, de a felszínt elérvén kétségbeesve vesz lélegzetet. Lapátolni kezd a kezével. A víz nem hideg, hála a beleömlő hévízforrásnak, de ruhái elnehezülnek, húznák le. Mikor ereje fogytán elfordul kilencven fokkal a teste, kétségbeesve rüg egyet. És van eredménye. Nem mély a víz, eléri a tó fenekét a lába. Kiküzdí magát a partra. Ekkor robban föl a második üzemanyagszállító. Aztán a harmadik. Majd sorban mind. De azokat már nem látja. Menekül.

– Nem hiszed el, mi történt! – roskad le Szűcs Gerzson vizes ruhában a konyhaasztalnál.

Felesége megáll a törölgetésben, és foghegyről válaszol:

– Hát persze, veled mindig történik valami. Most az, hogy összemocskoltad nekem a konyhát. De felmosni persze én fogom. A méltóságos úrnak nem jut erre ideje a nagy gondolkodás, jövőtervezés közben.

– Elfogtak. A románok. Vagyis... csak akartak. Vagyis elfogtak, de sikerült... Aztán meg az oroszok...

– Mit beszélsz nekem itt összevissza?! A kenyér hol van?

– Milyen kenyér?

– Hogyhogy milyen kenyér? Amivel ki fogjuk bírni a megszállást. Kenyér, hogy ne pusztuljon éhen a családod! Már ha az én meg a két lányod sorsa érdekel téged.

– Nincs, nem is tudom... A kenyeret... Az ott maradt.

– Istenem, miért versz engem ezzel a nímanddal! Biztos elbambultál megint. Tűnj el, és vissza ne gyere kenyér nélkül!

– De hát a románok, a Sztojkov pékségbe bevették magukat a románok...

– Akkor menj a Vladicska pékségbe, vagy Zajáczkához! Nem igaz, hogy aranyért sem adnak kenyeret.

– Igen. Megyek. Azonnal. Jajj, a gyűrű... a gyűrűt...

– Nincs megeg a gyűrű? Uram irgalmazz! Te, te átkozott...

Szűcs Gerzson rohan. Végig a Kállai úton, melynek végén eléri a Vladicska-féle kenyérboltot. Zárva van. De ez most mindegy. Végigszalad a Nyírvízpalota és a Pénzügyigazgatóság előtt, lefordul a szabadtéri színpad felé. Itt nemrég kivégzések voltak, most pedig embereket vetkőztetnek az oroszok. És itt van a Zajácz pékség-cukrászda is. Hosszú sor áll előtte. A tanítónak nincs már meg az aranygyűrűje, de ha meglenne, sem állna sorba. Mert ő a Kiss Ernő utcára igyekszik, az emeletes polgári bérház padlásszobájába, ahol gondoskodó szeretettel várja őt Várszegi Margó.

